

SURUNKALI BUYRAK KASALLIKLARIDA HAMSHIRALIK PARVARISHI

*Samarqand davlat tibbiyot
universiteti talabasi
Akbarova Munisa*

Annotatsiya

Surunkali buyrak kasalligi (SBK) butun dunyoda nogironlik va o'lim ko'rsatkichlarining muhim sabablaridan biri hisoblanadi. Kasallik buyrak funksiyasining uzoq muddat davomida pasayishi bilan kechadi va bemorning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Hamshiralik parvarishi bemor holatini barqarorlashtirish, asoratlarning oldini olish hamda davolash samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada surunkali buyrak kasalliklarining etiologiyasi, klinik belgilari, diagnostikasi va hamshiralik parvarishining zamonaviy tamoyillari yoritilgan.

Kalit so'zlar: surunkali buyrak kasalligi, hamshiralik parvarishi, gemodializ, arterial gipertenziya, glomerulyar filtratsiya, nefrologiya.

Kirish

Surunkali buyrak kasalligi — bu buyraklarning tuzilishi yoki funksiyasining kamida uch oy davomida buzilishi bilan tavsiflanadigan kasallikdir. Kasallikning asosiy sabablari qandli diabet, arterial gipertenziya, glomerulonefrit, irsiy buyrak kasalliklari va siydik yo'llari patologiyalaridir. Vaqtida tashxis qo'yilmasa, kasallik terminal buyrak yetishmovchiligiga olib kelishi mumkin. Shu sababli hamshiraning roli nafaqat davolashda, balki bemorni kuzatish, parvarish qilish va o'qitishda ham katta ahamiyatga ega.

Asosiy qism

Surunkali buyrak kasalligining asosiy belgilari

Kasallikning klinik belgilari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- umumiy holsizlik va tez charchash;
- ishtahaning pasayishi;
- ko'ngil aynishi va qusish;
- oyoqlarda shish;
- arterial qon bosimining oshishi;
- siydik ajralishining kamayishi;
- terining qichishi;
- kamqonlik;
- nafas qisishi.

Diagnostika

SBKni aniqlash uchun quyidagi tekshiruvlar o'tkaziladi:

- umumiy qon va siydik tahlili;
- kreatinin va mochevina miqdorini aniqlash;
- glomerulyar filtratsiya tezligini (GFT) hisoblash;
- elektrolitlar (natriy, kaliy, kalsiy);
- buyraklarning ultratovush tekshiruvi;
- zarurat bo'lsa buyrak biopsiyasi.

Hamshiralik parvarishi

Hamshiralik parvarishining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- bemorning umumiy holatini muntazam baholash;
- arterial bosim, puls, tana harorati va nafas olishni nazorat qilish;
- sutkalik diurezni hisoblash;
- tana vaznini muntazam o'lchash;
- shishlar va suyuqlik balansini kuzatish;
- shifokor buyurgan dori vositalarini o'z vaqtida qo'llash;
- laborator ko'rsatkichlarni nazorat qilish;
- infeksiya belgilari paydo bo'lishini kuzatish;
- bemor va uning yaqinlarini kasallik haqida o'qitish.

Gemodializdagi hamshiralik parvarishi

Gemodializ olayotgan bemorlarda hamshira:

- arteriovenoz fistulani tekshiradi;
- dializ vaqtida hayotiy ko'rsatkichlarni kuzatadi;
- aseptika va antiseptika qoidalariga qat'iy amal qiladi;
- dializdan keyingi asoratlarni aniqlaydi;
- bemorning umumiy ahvolini baholab boradi.

Ovqatlanish bo'yicha tavsiyalar

SBK bilan og'rigan bemorlarga:

- osh tuzini cheklash;
- oqsil miqdorini shifokor tavsiyasiga binoan nazorat qilish;
- kaliy va fosforiga boy mahsulotlarni me'yorida iste'mol qilish;
- suyuqlik iste'molini nazorat qilish;
- vitaminlarga boy ovqatlarni iste'mol qilish tavsiya etiladi.

Hamshiralik tashxislari

Hamshira quyidagi muammolarni aniqlashi mumkin:

- ortiqcha suyuqlik to'planishi;
- arterial gipertenziya;
- kamqonlik;
- infeksiya rivojlanish xavfi;
- ovqatlanishning yetarli emasligi;
- charchoq;
- uyqu buzilishi;
- psixologik bezovtalik.

Har bir muammo uchun individual parvarish rejasi ishlab chiqilishi bemorning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Xulosa

Surunkali buyrak kasalliklarida hamshiralik parvarishi kompleks davolashning ajralmas qismi hisoblanadi. Hamshiraning bemorni muntazam kuzatishi, dori vositalarini to'g'ri qo'llashi, ovqatlanish va sog'lom turmush tarzi bo'yicha tavsiyalar berishi kasallikning rivojlanishini sekinlashtirish hamda asoratlarni kamaytirishga xizmat qiladi. Zamonaviy hamshiralik yondashuvlari bemorlarning umr davomiyligi va hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Nefrologiya bo'yicha klinik tavsiyalar.
2. KDIGO Clinical Practice Guideline for Chronic Kidney Disease.
3. Harrison's Principles of Internal Medicine. 21st Edition.
4. Brenner and Rector's The Kidney. 11th Edition.
5. Smeltzer SC, Bare BG. Brunner & Suddarth's Textbook of Medical-Surgical Nursing.
6. Zamonaviy hamshiralik parvarishi bo'yicha ilmiy maqolalar va nefrologiya adabiyotlari.